

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Cilt: 12 Sayı: 678 Yıl: 2019
www.sosyalarastirmalar.com
Issn: 1307-9581

Volume: 12 Issue: 68 Year: 2019
www.sosyalarastirmalar.com
Issn: 1307-9581

Doi Number:
<http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3883>

CİNSEL EĞİTİME YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ GELİŞTİRME ÇALIŞMASI ATTITUDE SCALE DEVELOPMENT STUDY FOR SEX INSTRUCTION

Zeynep TÜRKÖĞLU MUTLU*
Ebru TOSUN SÜMER**
Adnan KAN***

Öz

Bu çalışmanın amacı, ergenlerin (7,8,9,10. sınıf öğrencileri) cinsel eğitime yönelik tutumlarını belirleyebilecek bir ölçme aracı geliştirmektir. Bu amaç doğrultusunda, araştırmacılar tarafından sistematik bir işlem süreci uygulanmıştır. Çalışmanın katılımcılarını 2018-2019 eğitim öğretim yılında 7,8,9 ve 10. sınıflarda öğrenim gören ortaokul ve lise öğrencileri oluşturmuştur. Bu kapsamda, araştırmacılar tarafından hazırlanan ölçek formu 702 kişiye uygulanmış ve 690 form analize dahil edilmiştir. Öğrencilerden elde edilen veriler random olarak iki gruba ayrılmıştır. İlk grup ($n_1=400$) üzerinde açıklayıcı faktör analizi, ikinci grup ($n_2=290$) üzerinde ise doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda, ölçeğin 25 madde ve 3 faktörden oluştuğu belirlenmiştir. Bu faktörler; farkındalık, kaçınma ve yönelme olarak adlandırılmıştır. Elde edilen bu yapının doğruluğunun tespit edilmesi için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin tamamından elde edilen Cronbach Alfa güvenilirlik (iç tutarlık) katsayısı .96 iken alt faktörler için .89 ile .96 arasında değişmektedir. Elde edilen bu bulgular, ölçeğin ergenlerin cinsel eğitime yönelik tutumlarını ölçmek için geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Cinsel Eğitim, Tutum, Ölçek Geliştirme, Ergen.

Abstract

The aim of this study is to develop a measurement tool that can determine the attitudes of adolescents (grade 7,8,9,10) to sex instruction. For this purpose, a systematic process was applied by the researchers. The participants of the study are consisted of middle and high school students in the 7th, 8th, 9th and 10th grades in the 2018-2019 academic year. In this context, the scale form prepared by the researchers was applied to 702 people and 690 forms were included in the analysis. The data obtained from the students were randomly divided into two groups. Explanatory factor analysis was performed on the first group ($n_1=400$) and confirmatory factor analysis was performed on the second group ($n_2=290$). As a result of explanatory factor analysis, it was determined that the scale was consisted of 25 items and 3 factors. These factors were called awareness, avoidance and orientation. Confirmatory factor analysis was performed to determine the accuracy of this structure. Cronbach's alpha reliability coefficient obtained from the whole scale was .96 and ranged from .89 to .96 for the sub-factors. These findings show that the scale is valid and reliable for measuring adolescents' attitudes towards sex instruction.

Keywords: Sex Instruction, Attitude, Scale development, Adolescent.

* Uzm. Psikolojik Danışman, Şehit Onur Yeşil Ortaokulu, Eskişehir, turkoglu.pdr@gmail.com

** Uzm. Psikolojik Danışman, Bahçelievler Anadolu Lisesi, Ankara, ebrutosun2003@yahoo.com

*** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara, adnankan@gazi.edu.tr

1. Giriş

İnsan birbiriyle etkileşen ve birbirleriyle paralel gelişen bazı gelişim boyutlarıyla bir bütündür. Bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve cinsel gelişim alanları bu boyutları oluşturur. Hiçbir gelişim alanı diğerinden öncelikli düşünülmemelidir. Unutulmamalıdır ki insan tüm gelişim alanlarında paralel gelişim gösterdiğinde kendini gerçekleştirebilmektedir (Düzkanar, 2011).

Kendini gerçekleştirme yolunda önemli olan gelişim alanlarındaki gelişim süreci bebeğin anne karnında filizlenmesi ile başlar ve yaşam boyu birçok farklı yolla sürdürülür. Bu süreçte, birey bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve cinsel anlamda gelişir ve değişirken birçok farklı bilgiye de maruz kalır. Maruz kalınan birçok bilgi ve deneyimin bireyin tutumlarını da şekillendirdiği ifade edilebilir. Kağıtçıbaşı (1999) da benzer şekilde, birçok tutumun kökeninin çocukluk dönemine dayandığını ve genellikle doğrudan deneyim, pekiştirme, taklit ve sosyal öğrenme ile edinildiğini ifade etmektedir.

Karasar (2009) tarafından kökeni çocukluk dönemine dayanan tutumun, insan davranışlarını belirleyen en önemli psikolojik özelliklerden biri olarak kabul edildiği belirtilmiştir. İnsan davranışlarında bu denli önemli olması ise birçok araştırmacının tutum kavramı ile ilgilenmesine ve farklı tanımlamalar ortaya koymalarına yol açmıştır. Allport (1935) tutumu, “yaşantı ve deneyimler sonucu oluşan, ilgili olduğu bütün obje ve durumlara karşı bireyin davranışları üzerinde yönlendirici ya da dinamik bir etkileme gücüne sahip duygusal ve zihinsel hazırlık durumu” (Aktaran Tavşancıl, 2018) şeklinde tanımlarken; Kağıtçıbaşı (1999), bireye atfedilen ve herhangi bir psikolojik yapıya ilişkin sürdürülen düşünce, duygu ve davranışları düzenleyen bir eğilim olarak ifade etmiş; Taylor vd. (2015) ise bir uyarıcının duygusal, davranışsal ve bilişsel bilgiler temelinde bir değerlendirme boyutu üzerinde gruplanmasını ya da bir yere yerleştirilmesini içerdiğini ifade etmiştir.

Tutum ile ilgili farklı tanımlamalar yapılmış olsa da birçok ortak yön olduğu dikkat çekmektedir. Bu da tutumların; bilişsel, duygusal ve davranışsal birtakım öğeler içerdiğidir. Taylor vd. (2015), tutum nesnesine ilişkin olgu, bilgi ve inançları içeren düşünceleri bilişsel öğe; tutum nesnesiyle ilgili olumlu veya olumsuz duyguları duygusal öğe; tutum nesnesine karşı belirli bir yönde davranma eğilimini ise davranışsal öğe olarak tanımlamıştır.

Birçok araştırmacı (Arkonacı, 2001; Karasar, 2009; Kan, ve Akbaş, 2005; Tavşancıl, 2018; Aslan vd., 2019) tarafından da ifade edildiği gibi tutumlar, insan davranışlarını yordamada en önemli şeylerden birisidir. Ayrıca, tutumlar anında kendileriyle ilişkili bilgi ve başka tutumları çağrıştırarak kullanılmasına izin verirler. İnsanların hızlı karar almalarına yardımcı olurlar, çünkü seçim yapmak için gerekli bilgileri sağlarlar (Sanbonmatsu ve Fazio, 1990’dan aktaran; Taylor vd., 2015). Bu bağlamda, insan gelişiminin en hızlı ve baş döndürücü şekilde gerçekleştiği, bireyin risk alma davranışlarını en yoğun yaşadığı ve özerklik geliştirmeye çalıştığı dönem olan ergenlik döneminde bireyin gelişim alanlarına dair tutumlarının incelenmesi, hem karar verme özellikleri açısından hem de davranışlarını yordayabilmek açısından önemli olabilir.

Bu dönemin önemli gelişimsel görevi, kimlik duygusunun oluşmasıdır. Kimlik duygusunun, toplumsal, mesleki ve cinsel kimlik öğeleri bulunmaktadır. Cinsel kimliğin oluşmasında, kişinin biyolojik özellikleri, cinsel yönelim ve davranışları, aile tutumu, toplumsal ve kültürel değerler etkilidir (Çetin vd., 2008). Sözü edilen bu etkenlerin, birey üzerindeki etkileri ve diğerlerine göre daha ön planda olması bireyin içinde bulunduğu yaşa göre de değişim göstermekle birlikte ergenlik döneminde cinsel içerikli düşünceler ve cinsel aktivitelerde artış görülmektedir. Dolayısıyla da ergeni cinsel gelişim açısından pek çok yeni ve zorlu görev beklemektedir. Değişen bedenine ve cinsel açıdan olgunlaşan bedeninin işlevlerine uyum sağlama, cinsel tutum ve değerlerin belirginleşmesi, cinsel davranışlarda bulunma, cinsellikle ilgili duygu, tutum ve yaşantıların entegrasyonunu sağlama bu görevler arasında sayılabilir (Siyez, 2010).

Zaman zaman ergenler bu entegrasyonu sağlamakta zorlanabilmekte ve cinsel açıdan riskli davranışlar gösterebilmektedir. Ülkemizde yapılan birçok araştırma da (Çok, Gray ve Ersever, 2001; Siyez ve Siyez, 2007; Sümer, 2006; Yamazhan ve ark., 2007), ilk cinsel deneyim yaşının giderek düştüğünü, cinsel etkinliklerin çeşitlendiğini, güvenli olmayan ve riskli cinsel davranışların birçok genç tarafından yaşandığını ortaya koymuştur. Bu bağlamda, bireylerin cinsel gelişim ile ilgili sağlıklı davranışlar geliştirebilmeleri, kendi bedenlerini tanıyabilmeleri ve kabul edebilmeleri, kişisel sınırlarını koruyabilmeleri ve cinsel istismar, cinsel yollarla bulaşan hastalıklar gibi birçok alanda doğru bilgi edinerek; olumlu bir kimlik gelişimi oluşturabilmeleri amacıyla cinsel eğitimin önemli olduğu ifade edilebilir.

Ülkemizde cinsel eğitim örgün ve yaygın eğitim içinde yer almamakta, ayrıca çocuk ve ergenlerin cinsellik ve cinsel gelişimi ile ilgili herhangi bir müfredat bulunmamaktadır (Uzun, 2015). Ancak, ergenlerin en doğru bilgiyi alabileceği yerlerin başında okullar gelmektedir. Bununla birlikte, ergenlik dönemindeki bireylerin, bu eğitimle ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını yani tutumlarını belirlemenin bu alanda yapılabilecek çalışmalar açısından değerli olduğu düşünülmektedir.

Literatür incelendiğinde, yurt dışında kısa cinsel tutum ölçeği, cinsel sağlık bilgisine yönelik tutum, cinsel eğitime yönelik öğretmen, ebeveyn-öğrenci tutumları, cinsel eğitim güven ölçeği (Fisher ve Hall, 1988; Reis ve Vilar, 2006; Hendrick vd., 2006; Tietjen vd., 2008; Acharya vd., 2016) gibi çeşitli ölçeklerin olduğu dikkat çekmektedir. Ülkemizdeki ölçme araçları incelendiğinde ise; cinsel sağlık, cinsel memnuniyet, cinsel yaşamda üstünlük, cinsel uyum ve beden imajı, cinsel mitler, cinsel tutum, cinsel benlik, cinsel istismara uğramış çocuklara yönelik tutum (Pınar, 2008; Koçak ve Fıfıloğlu, 2010; Akduman ve Cantürk, 2010; Karaçam vd., 2012; Ursavaş ve Karayurt, 2015; Gölbaşı vd., 2016; Esen ve Siyez, 2017; Evcili ve Gölbaşı, 2017; Çetin ve Aslan, 2018) gibi konularda geliştirilmiş veya Türkçe'ye uyarlanmış çeşitli araçlar olduğu görülmüştür. Ayrıca, ergenlerin cinsel eğitim ile ilgili tutumlarını ölçebilmek amacıyla Turhan (2015) tarafından iki faktörlü ve 15 maddeden oluşan bir ölçek geliştirilmiş olduğu görülmekle birlikte söz konusu ölçeğin sadece 9. sınıf öğrencileri üzerinde geliştirilmesi, araştırmacının belirlediği bazı özelliklerle sınırlı olması, doğrulayıcı faktör analizinde örneklem kullanımı hakkında yeterli bilgi olmaması gibi nedenlerden dolayı daha geniş bir örneklem grubunda ve yaş aralığında gerçekleştirilen, daha kapsamlı bir ölçme aracının geliştirilmesine ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu anlamda, bu çalışmanın amacı ergenlerin (7, 8, 9 ve 10. sınıf öğrencileri) cinsel eğitime yönelik tutumlarını belirleyecek bir ölçme aracı geliştirmektir.

2. Yöntem

Bu çalışma ergenlerin cinsel eğitime yönelik tutumlarını değerlendirebilecek bir ölçme aracının geliştirilmesi amacıyla yapılmıştır. Bu kapsamda, Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği geliştirilmiştir. Araştırmanın bu bölümünde; çalışma grubu, ölçek geliştirme süreci, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim öğretim yılında 7, 8, 9 ve 10. sınıflarda öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmuştur. Çalışma, Eskişehir'de bulunan bir ortaokulda 7. ve 8. sınıfa devam eden ve Ankara'da bulunan bir lisede 9. ve 10. sınıfta öğrenim gören öğrenciler ile yürütülmüştür. Bu kapsamda, toplam 702 öğrenciye ulaşılmıştır. Bazı maddeleri boş bırakma, sürekli aynı seçenekleri işaretleme gibi sebeplerle 12 katılımcıya uygulanan ölçekler verilerin dışında tutularak, 690 katılımcıya uygulanan ölçekler veri setine dahil edilmiştir. Çalışma grubunda, 337 (%48.8) erkek ve 353 (%51.2) kız öğrenci yer almıştır. Öğrencilerden 182'si (%26.4) 7. Sınıf, 115'i (%16.7) 8. Sınıf, 226'sı (%32.8) 9.sınıf, 167'si (%24.2) ise 10. sınıfta öğrenim görmektedir. Yaşları 12 ile 17 aralığında değişen katılımcıların yaş ortalaması 14.33'tür.

2.2. Ölçeğin Geliştirilmesi Süreci

Ölçek geliştirme sürecinin ilk aşamasında yurt içi ve yurt dışı literatür incelenerek tutum ve tutumun ölçülmesine dair kuramsal yapı dikkate alınmıştır. Bu kapsamda, tutum bileşenlerine (bilişsel, duyuşsal, davranışsal) dair davranışsal göstergelere ulaşılmıştır. Bunlardan Taylor vd. (2015) ile Tavşancıl (2018) tarafından ifade edilen tanım, bileşen ve göstergeler temel alınmıştır. Bu tanımlamalar, bileşenler ve göstergelerle ilgili bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur. Sözü edilen bu bileşenler ve göstergelere uygun olarak ergenlerin cinsel eğitime yönelik tutumuna ilişkin maddeler yazılmıştır.

Tablo 1. Tutumun Bileşenleri, Tanım Ölçütleri, Davranışsal Göstergeler ve Bu Göstergelere İlişkin Yazılmış Olan Ölçek Maddeleri

Bileşen	Ölçütler ve Göstergeler	Kaynak	Göstergeye İlişkin Madde
Bilişsel (Cognitive)	<ul style="list-style-type: none">Tutum nesnesine ilişkin olgu, bilgi ve inançları da içeren düşüncelerTutum nesnesine ilişkin olumlu ve olumsuz inançlar	<ul style="list-style-type: none">Taylor vd., 2015Tavşancıl, 2018	M1, M6, M8, M10, M13, M14, M18, M19, M20, M21, M24, M25, M26, M28, M30, M32, M33, M34, M36, M37, M38, M40, M41, M43, M44, M46, M48, M50, M51
Duyuşsal (Affective)	<ul style="list-style-type: none">Tutum nesnesiyle ilgili olumlu ve olumsuz duygularTutum nesnesine karşı heyecan	<ul style="list-style-type: none">Taylor vd., 2015Tavşancıl, 2018	M2, M4, M7, M9, M12, M15, M17, M23, M27, M31, M35, M39, M45, M47, M49, M54
Davranışsal (Behavioral)	<ul style="list-style-type: none">Tutum nesnesine karşı belli bir yönde davranma eğilimiTutum nesnesine ilişkin sözler veya çeşitli hareketler	<ul style="list-style-type: none">Taylor vd., 2015Tavşancıl, 2018	M3, M5, M11, M16, M22, M29, M42, M52, M53

Tutumla ilişkin bütün göstergeler göz önünde bulundurularak oluşturulan madde havuzunda 54 madde yer almıştır. Madde havuzunda bilişsel bileşene ilişkin 29, duyuşsal bileşene ilişkin 16 ve davranışsal bileşene ilişkin 9 madde yer almıştır.

54 maddeden oluşan ölçek formu, uzman görüşleri alınmak üzere üçlü derecelendirme biçiminde (uygun, uygun değil, düzeltilmeli) düzenlenmiştir. Bu deneme formu, uzman görüşleri alınmak için Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanından üç; Türkçe Eğitimi alanında yüksek lisans mezunu bir uzmana; ortaokul ve lise düzeylerinde çalışan iki okul psikolojik danışmanına sunulmuştur. Uzmanlardan gelen görüşler doğrultusunda 2 madde ölçekten çıkarılmış, anlaşılır olmayan (muğlak) ve birden çok yargı içeren maddeler ile ilgili gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Sonuç olarak 52 maddelik nihai form oluşturulmuştur. Bireylerin ölçekteki ifadelerle katılma düzeylerini belirlemek üzere “kesinlikle katılmıyorum (1)”, “katılmıyorum (2)”, “kararsızım (3)”, “katılıyorum (4)” ve “kesinlikle katılıyorum (5)” şeklinde Likert Tipi beşli derecelendirme ölçeği kullanılmıştır.

2.3. Verilerin Toplanması

Veri toplama sürecinde, ölçeğin nihai şekli araştırmacılar tarafından iki farklı ilde (Eskişehir ve Ankara) bizzat uygulama ortamlarında yüz yüze uygulanmıştır. Ölçeklerin uygulanması sırasında; öncelikle öğrencilere dolduracakları ölçeğin sadece bilimsel bir çalışma amacıyla kullanılacağı ve burada elde edilen bilgilerin başka hiçbir yerde ve hiçbir amaçla kullanılmayacağı açıklanarak, ölçek hakkında kısa bir bilgi verilmiştir. Uygulamalar, uygulama ortamında gönüllülük esası göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmiştir. Her bir grupta ölçeklerin uygulanması yaklaşık 20-25 dakika kadar sürmüştür. Veri toplama süreci yaklaşık 3 hafta devam etmiştir. Bu süreç içerisinde toplamda 702 katılımcı ölçeği doldurmuştur.

2.4. Verilerin Analizi

Çalışmada, analiz sürecine başlamadan önce boş maddeler bırakılan veya hatalı doldurulan (hepsine aynı katılım derecesini işaretleyen vb. gibi); ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları için uygun olmayan ölçekler çıkarıldıktan sonra 690 formdan toplanan veriler SPSS 22 paket programına aktarılarak veri seti oluşturulmuştur. Daha sonra olumsuz ifade içeren maddelerin puanları SPSS aracılığıyla ters çevrilerek puanlama yapılmıştır. Ardından, ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılması için gereken işleme geçilmiştir.

2.4.1. 1. Çalışma: Geçerliğe Dair Çalışmalar:

İlk olarak ölçeğin yapı geçerliğine kanıt sağlamak amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Bunun için de öncelikle Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve daha sonra Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Ölçek geliştirme sürecinde açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizinin uygulama biçimine (aynı örneklem üzerinde veya farklı örneklem üzerinde uygulama yapma), örneklem büyüklüğüne dair farklı görüşlerin olduğu

bilinmektedir. Örneğin; DeVellis (2017) tarafından örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu durumlarda aynı örneklemin tesadüfi şekilde iki alt örnekleme bölünebileceği ifade edilmiştir. Örneklem büyüklüğü ile ilgili olarak da Büyüköztürk (2002), en az gözlenen değişken sayısının beş katı olması gerektiğini ifade etmiştir. Aksu vd. (2017) ise ilgili literatürde doğrudan örneklem sayısı ile ilgilenen yaklaşım ve birey madde oranı ile ilgilenen iki temel yaklaşım olduğunu belirterek, örneklem büyüklüğü için 50 ve altı çok zayıf, 100 zayıf, 200 orta, 300 iyi, 500 çok iyi ve 1000 ise mükemmel olarak tanımlamıştır.

İlgili literatürdeki bilgiler doğrultusunda, zaman sınırlılığı ve ekonomiklik de göz önünde bulundurularak bu çalışmada toplam örneklem sayısı random şekilde ikiye bölünerek iki alt gruba ayrılmıştır ($n_1=400$ $n_2=290$). Birinci grup üzerinde açıklayıcı faktör analizi, ikinci grup üzerinde doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bu durum çalışmanın bir sınırlılığı olarak düşünülebilir.

Çalışma kapsamında verilerin faktör analizine uygun olup olmadığı Kaiser-Meyer Olkin (KMO) ve Bartlett Sphericity testleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Verilerin faktör analizine uygunluğu tespit edildikten sonra, promax döndürme tekniği ve temel bileşenler analizi kullanılarak açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonrasında, ölçeğin kaç faktörden oluştuğu, ölçekte yer alan maddelerin hangi faktör/ faktörlerin altında toplandığı belirlenmiştir. Belirlenen bu yapının uygunluğunun test edilmesi için de Doğrulayıcı Faktör Analizi uygulanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi için LISREL 8.80 paket programı kullanılmıştır. Doğrulayıcı Faktör Analizi sonucunda ulaşılan uyum indeksleri incelenerek ölçeğin yapısı değerlendirilmiştir. Ayrıca, madde geçerliğine kanıt sağlamak için madde test korelasyonları hesaplanmıştır.

2.4.2. 2. Çalışma: Güvenirliliğe Dair Çalışmalar:

Ölçeğin güvenilirlik hesaplamaları Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı hesaplanarak değerlendirilmiştir. Güvenirlik hesaplaması hem ölçeğin bütünü için hem de ölçeği oluşturan alt faktörler açısından gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, maddelerin ölçülmek istenen özelliğe sahip olan ve olmayan bireyleri ayırt edicilik gücünün incelenmesi amacı ile %27'lik alt ve üst gruplar için t-testi yapılmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde, ergenlerin cinsel eğitime yönelik tutum ölçeğinin geliştirilme sürecinde elde edilen geçerlik ve güvenilirlik verilerine ait bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Geçerliğe İlişkin Bulgular

3.1.1. Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA)

Önceki bölümde de belirtildiği üzere literatürde, ölçek geliştirme çalışmalarında faktör analizi yapılabilmesi için ulaşılabilecek gereken örneklem büyüklüğü konusunda farklı ölçütler ve görüşler mevcuttur. Örneklem büyüklüğünün gözlenen değişken sayısının en az beş katı olması gerektiğini söyleyen araştırmacılar (Bryman, Cramer, 2001; Büyüköztürk, 2002) olduğu gibi; örneklem büyüklüğü için 50 ve altı çok zayıf, 100 zayıf, 200 orta, 300 iyi, 500 çok iyi ve 1000 ise mükemmel olarak tanımlayan araştırmacılar (Comrey, Lee, 1992; Aksu vd., 2017) da vardır. Çalışmada da bu ölçütler göz önünde bulundurularak 400 kişi üzerinde AFA yapılmıştır. Bu sayının, önerilen örneklem büyüklüğünü yeterli ölçüde karşıladığı ifade edilebilir.

Faktör analizine başlanmadan önce verilerin uygunluğunu saptamak üzere KMO katsayısı hesaplanmış ve Bartlett Sphericity Testi yapılmıştır. KMO değeri .962 olarak belirlenmiştir. Kan ve Akbaş (2005), KMO katsayısının, verilerin ve örneklem büyüklüğünün seçilen analize uygun ve yeterli olduğunu belirlemede kullanılan istatistiksel bir yöntem olduğunu ifade ederek; KMO katsayısının 1'e yaklaştıkça verilerin analize uygun olduğu, 1 olmasında ise mükemmel bir uyum olduğu anlamına geldiğini açıklamıştır. Bu durumda gözlenen .962'lik KMO değeri, verilerin analize uygun olduğunu göstermektedir. Verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediğini kontrol etmek için ise Bartlett Sphericity Testi kullanılmıştır. Bu test sonucunda elde edilen *chi-square* ($\chi^2=5189,801$; $p=0.00$) değeri anlamlı bulunmuştur. Bu da verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiğinin ve değişkenler arasında yeterli düzeyde ilişkinin var olduğunun göstergesidir. Bu doğrultuda ölçeğin deneme formu verilerinin, faktör analizi yapmaya uygun olduğu ifade edilebilir.

AFA sonucunda ölçeğin öz değerinin 1'den büyük 7 faktör altında toplandığı görülmüştür. Bu 7 faktörün ölçeğe ilişkin açıkladığı varyans ise %58.50'dir. Hiçbir faktöre yük vermeyen ve binişik maddeler ölçekten çıkarılmıştır. İlk aşamada 2 ve daha az madde ile bir faktöre yük veren (M17, M23, M33, M40) maddeler çıkarılarak faktör sayısı 5'e düşürülmüştür. Hiçbir faktöre yük vermeyen, faktör yükü 0.40'ın altında kalan ve birden çok faktöre 0.25'in üstünde yük veren binişik maddeler ölçekten çıkarılarak 3 faktörlü bir yapı oluşturulmuştur. Ayrıca iki faktöre de yük veren maddelerin yüklerinin arasında en az .20 fark olmasına dikkat edilmiştir. Bu doğrultuda, AFA sonucunda madde öz değeri 1'den büyük üç faktörden

oluşan bir yapı ortaya çıkmıştır. Tablo 2’de ölçek maddelerinin hangi faktörler altında toplandığı, faktör yükleri, açıkladıkları ortak ve toplam varyanslar verilmiştir.

Tablo 2. Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeğine Ait AFA Sonuçlar

Faktörler	Maddeler	1. Faktör	2. Faktör	3. Faktör
Farkındalık	M10	0,757		
	M14	0,671		
	M24	0,727		
	M28	0,746		
	M38	0,731		
	M41	0,623		
	M44	0,753		
	M45	0,721		
	M46	0,577		
	M51	0,812		
Kaçınma	M25		0,672	
	M29		0,709	
	M31		0,595	
	M35		0,749	
	M36		0,623	
	M37		0,745	
	M43		0,627	
	M47		0,788	
	M52		0,869	
	M9			0,734
Yönelme	M12			0,832
	M16			0,748
	M27			0,598
	M42			0,543
	M49			0,617
	Öz Değer		10,431	1,97
Açıklanan Varyans		41,724	7,881	6,956
Açıklanan Toplam Varyans			56,561	

* 0.40’tan düşük yük değerleri tabloda gösterilmemiştir.

Bir maddenin bir faktör altında gösterilebilmesi için madde faktör yük değerinin genellikle .40 ve üzerinde olması tercih edilmektedir (Büyüköztürk, 2008; DeVellis, 2017). Tablo 2 incelendiğinde, 25 maddeden oluşan ölçeğin üç faktörlü bir yapı gösterdiği ortaya çıkmıştır. Birinci faktör, faktör yükleri .577 ile .812 arasında değişen 10 maddeden; ikinci faktör, faktör yükleri .595 ile .869 arasında değişen 9 maddeden; üçüncü faktör, faktör yükleri .543 ile .832 arasında değişen 6 maddeden oluşmaktadır.

Scherer vd. (1988’den aktaran Tavşancıl, 2018) sosyal bilimlerde yapılan analizlerde %40 ile %60 arasında değişen varyans oranlarının yeterli kabul edileceğini ifade ederken; Erkuş (2012) ise bu oranın %50 ve daha fazlası olması gerektiğini belirtmektedir. Bu çalışmada elde edilen sonuçlara bakıldığında ise tüm faktörlerin toplam varyansın %56.56’sını açıkladığı görülmektedir. Birinci faktör toplam varyansın % 41,72’ini açıklamakta olup “farkındalık” olarak isimlendirilmiştir. İkinci faktör toplam varyansın % 7,88’ini açıklamakta olup “kaçınma” olarak isimlendirilmiştir. Üçüncü faktör toplam varyansın % 6,96’sını açıklamakta olup “yönelme” olarak isimlendirilmiştir.

Aynı çalışma grubu üzerinde ölçeğin alt faktörleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Alt faktörler arasındaki korelasyon katsayıları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3: Faktörler Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Faktörler	Farkındalık	Kaçınma	Yönelme
Farkındalık	1.000	0.637**	0.5**
Kaçınma	0.637**	1.000	0.476**
Yönelme	0.5**	0.476**	1.000

** p < 0.01

Tablo 3 incelendiğinde ölçeğin alt faktörleri arasındaki korelasyonların .47 ile .64 arasında değiştiği görülmektedir.

3.1.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

Açıklayıcı faktör analizi sonrasında ortaya çıkan 25 madde ve üç faktörden oluşan ölçeğin, yapı geçerliğinin test edilmesi amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Modelin yapı geçerliğinin incelenmesinde; χ^2/df (Chi-Square/Degree of Freedom), RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation), NFI (Normed Fit Index), CFI (Comparative Fit Index), AGFI (Adjusted Goodness of Fit Index), GFI (Goodness of Fit Index) ve SRMR (Standardized Root Mean Square Residual) değerlerine bakılmıştır. Analiz sonucunda elde edilmiş uyum indeksleri Tablo 4'te verilmiştir.

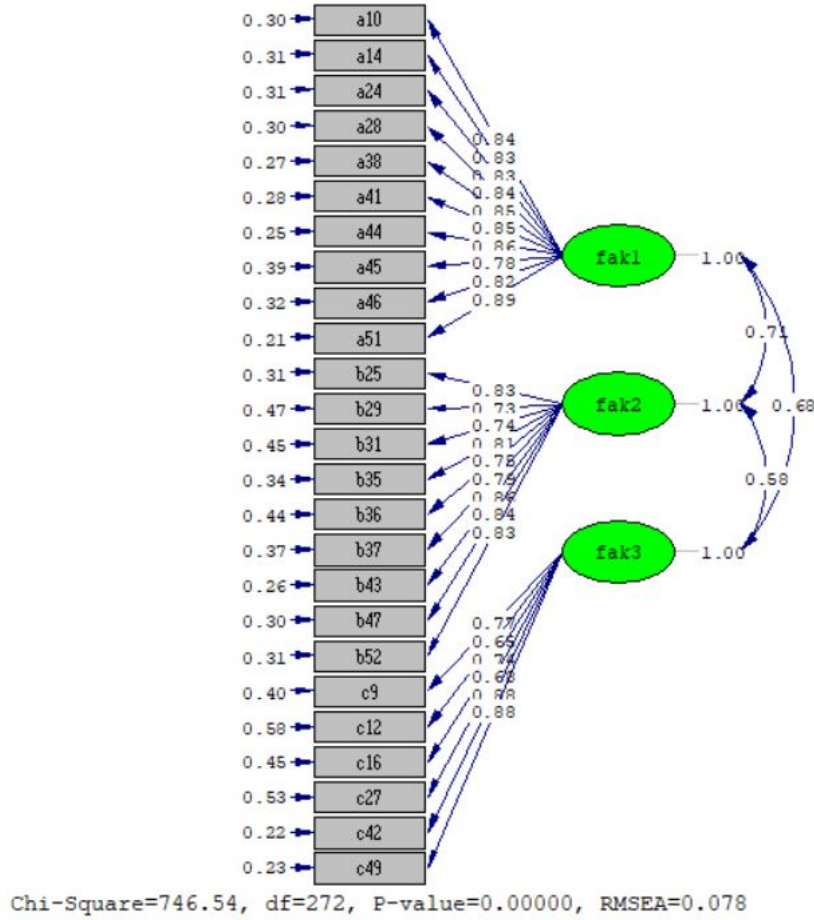
Tablo 4. DFA Sonucu Elde Edilen Uyum İyiliği İndeksleri ve Referans Aralıkları

Uyum İyiliği İndeksleri	Ölçüm değerleri	Referans Değerler	
		İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum
χ^2/df	2.74	$0 \leq \chi^2/df \leq 2$	$2 < \chi^2/df \leq 3$
Goodness of Fit Index (GFI)	0.83	$.95 \leq GFI \leq 1.00$	$.90 \leq GFI < .95$
Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)	0.80	$.90 \leq AGFI \leq 1.00$	$.85 \leq AGFI < .90$
Comparative Fit Index (CFI)	0.98	$.95 \leq CFI \leq 1.00$	$.90 \leq CFI < .95$
RMSEA	0.07	$0 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 < RMSEA \leq .08$
Root Mean Square Residual (RMR)	0.07	$0 \leq SRMR \leq .05$	$.05 < RMR \leq .10$
Standardized RMR	0.05	$0 \leq SRMR \leq .05$	$.05 < SRMR \leq .10$
Normed Fit Index (NFI)	0.97	$.95 \leq NFI \leq 1.00$	$.95 \leq NFI \leq 1.00$

(Engel, K. S., Moosbrugger, H. ve Müller, H., 2003)

Tablo 4 incelendiğinde, χ^2/df değerinin 2.74 olduğu görülmektedir. Buna göre, çalışmada elde edilen değer (2.74) kabul edilebilir düzeyde bir uyum sergilediği ifade edilebilir. RMSEA değerine bakıldığında; 0.078 değerine ulaşılmıştır. Browne ve Cudeck (1993) 'e göre, RMSEA değerinin .05 ile .08 arasında olması, kabul edilebilir bir uyum olarak değerlendirilir. Buna göre, RMSEA değeri açısından modelin kabul edilebilir düzeyde uyum indeksine sahip olduğu söylenebilir. Uyum indekslerinden NFI=0.97 ve CFI=0.98 olarak bulunmuştur. NFI ve CFI değerlerinin 0.95 ve/veya üzerinde değerde olması, modelin iyi bir uyum gösterdiği şeklinde yorumlanmaktadır (Tabachnick ve Fidell, 2015). Buradan hareketle; NFI ve CFI değerleri açısından modelin iyi uyum sergilediği ifade edilebilir. Diğer uyum indekslerine bakıldığında, GFI=0.83; AGFI=0.80 ve SRMR=0.059 olarak bulunmuştur. SRMER değerinin kabul edilebilir uyumu gösterdiği ancak, modele ait GFI değerinin .83, AGFI değerinin ise .80 olduğu görülmektedir (Tablo 4). Diğer değerlerin en az kabul edilebilir düzeyde olmaları da göz önünde bulundurularak ve Engel vd. (2003) tarafından da yapısal eşitlik modelinin ilk günlerinden beri geliştirilmekte olan tüm uyum indekslerinin hangisinin kullanılacağı ve model değerlendirmesinde uyum indekslerinden hangilerinin sonucunun modeli değerlendirmek için standart kabul edileceğine dair görüş birliği bulunmadığı yönündeki görüşleri de düşünüldüğünde bu değerlerin de kabul edilebilir alt sınırlara yakın olduğu ifade edilebilir.

Ayrıca, ölçekte DFA analizine ilişkin her bir maddeye ait standardize çözümleme değerlerinin anlamlı olup olmadığını belirlemek için t değerleri incelenmiştir. Elde edilen t değerleri incelendiğinde 11.33 ile 19.21 arasında değiştiği gözlenmektedir. Bu doğrultuda ölçekteki t değerleri tüm maddeler için p < .01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Buna göre, elde edilen veriler incelendiğinde ölçme aracının ergenlerin cinsel eğitime yönelik tutumlarını ölçmede uygulanabilir olduğu söylenebilir.

Şekil 1: Doğrulayıcı Faktör Analizi Path Diyagram
*fak1: Farkındalık, *fak2: Kaçınma, *fak3: Yönelme

3.2. Güvenirliliğe ve Madde Analizine İlişkin Bulgular

Ölçeğinin güvenilirliğini belirlemek için iç tutarlılık analizi yapılmıştır. Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı, ölçeğin geneli ve her bir faktör için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Güvenirliliğe ek olarak ölçek maddelerinin (n=25), ölçülmek istenen özelliği ölçüp ölçmediğini tespit edebilmek için madde-test toplam korelasyonları incelenmiştir. Bu kapsamda, hem AFA hem de DFA yapılan gruplara ait güvenilirlik değerleri Tablo 5, madde-test toplam korelasyon değerleri Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 5. Güvenirlik katsayıları (Cronbach α)

	AFA	DFA
Farkındalık Faktörü	0.909	0.960
Kaçınma Faktörü	0.900	0.940
Yönelme Faktörü	0.816	0.899
Ölçeğin geneli	0.939	0.961

Tablo 5'te görüldüğü gibi, AFA gerçekleştirilen ve ölçeğin geneline ait hesaplanan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .93 olarak belirlenmiştir. Faktörlere ait Cronbach Alfa güvenilirlik katsayıları ise farkındalık faktöründe .90; kaçınma faktöründe .90 ve yönelme faktöründe ise .81 olarak hesaplanmıştır. DFA gerçekleştirilen ve ölçeğin geneline ait hesaplanan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .96 olarak

belirlenmiştir. Faktörlere ait Cronbach Alfa güvenilirlik katsayıları ise 1. farkındalık faktöründe .96; kaçınma faktöründe .94 ve 3. yönelme faktöründe .89 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenilirliğinde en temel konu ölçeğin iç tutarlılığıdır ve iç tutarlılık, ölçeği oluşturan maddelerin birbirleriyle ne derece uyumlu oldukları ile ilgilidir (Pallant, 2017, s.113). İç tutarlılığın tespitinde Cronbach alfa katsayısı kullanılır. Bir ölçeğin güvenilir kabul edilmesi için güvenilirlik katsayısının .70 ve üzerinde olması gerektiği ifade edilmektedir (DeVellis, 2017, s.109). Bu kapsamda, elde edilen güvenilirlik katsayı değerlerine göre ölçeğin oldukça yüksek bir iç tutarlığa sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 6. Madde Ortalama, Standart Sapma, Madde Toplam Korelasyonları ve Madde Çıkarıldığında Cronbach Alfa Katsayısı Faktör

Maddeler	X	S	Madde Toplam Korelasyonu	Madde çıkarıldığında α katsayısı
Faktör 1: Farkındalık ($\alpha = .90$)				
M10	3.74	1.18571	0.648	0.901
M14	3.6675	1.18763	0.671	0.9
M24	3.6825	1.22697	0.606	0.904
M28	3.8875	1.14373	0.683	0.899
M38	3.66	1.20125	0.645	0.902
M41	3.74	1.12051	0.719	0.897
M44	3.755	1.13278	0.639	0.902
M45	3.31	1.20521	0.733	0.896
M46	3.6275	1.17567	0.682	0.899
M51	3.7075	1.25734	0.693	0.899
Faktör 2: Kaçınma ($\alpha = .90$)				
M25	3.9875	1.22315	0.72	0.885
M29	3.4425	1.24522	0.668	0.889
M31	3.605	1.20524	0.613	0.893
M35	3.7	1.24454	0.694	0.887
M36	3.68	1.11162	0.589	0.895
M37	4.0775	1.21869	0.633	0.892
M43	4.035	1.18418	0.696	0.887
M47	3.8	1.25056	0.711	0.886
M52	4.1475	1.17865	0.682	0.888
Faktör 3 ($\alpha = .81$)				
M9	2.9575	1.23268	0.652	0.772
M12	2.345	1.21229	0.537	0.796
M16	2.5725	1.26639	0.539	0.796
M27	3.0675	1.26171	0.464	0.812
M42	3.2175	1.20575	0.607	0.782
M49	2.9875	1.31973	0.683	0.763

Tablo 6'da görüldüğü gibi, ölçek maddelerinin madde test toplam korelasyon değerleri, farkındalık faktöründe .606 ile .733; kaçınma faktöründe .589 ile .720; yönelme faktöründe .464 ile .683 arasında değişmektedir. Sonuçlar incelendiğinde, madde-test toplam korelasyon değerlerinin .30 değerinin üzerinde olduğu görülmektedir. Büyüköztürk (2008)' e göre de ölçekte yer alan maddelerin değerlerinin .30 ve üzerinde olması maddelerin geçerli olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda, ölçek maddelerinin ölçme amacına hizmet ettikleri söylenebilir.

Ölçeğin her bir maddesinin ölçülmek istenen özelliğe sahip olan ve olmayanı ayırt edip etmediğini belirlemek amacıyla, ölçeği oluşturan 25 maddenin %27'lik alt ve %27'lik üst gruplarının ortalama puanları

arasındaki farkın anlamlılığı için ilişkisiz gruplar t testi yapılmıştır. Ölçek puanları dağılımının iki ucundaki %27'lik alt-üst gruplar için belirlenen t değerleri Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Ölçeğin Madde Analizi %27'lik Üst Grup ve Alt Grup İçin t Değerleri

Maddeler	Grup	N	X	S	df	t	p
M10	Üst	108	4.54	.868	214	12.812	.000
	Alt	108	2.74	1.179			
M14	Üst	108	4.62	.575	214	15.919	.000
	Alt	108	2.59	1.192			
M24	Üst	108	4.52	.802	214	11.568	.000
	Alt	108	2.85	1.273			
M28	Üst	108	4.66	.697	214	13.394	.000
	Alt	108	2.84	1.231			
M38	Üst	108	4.48	.880	214	12.837	.000
	Alt	108	2.66	1.176			
M41	Üst	108	4.64	.552	214	17.145	.000
	Alt	108	2.64	1.079			
M44	Üst	108	4.56	.800	214	12.514	.000
	Alt	108	2.84	1.185			
M45	Üst	108	4.36	.790	214	18.574	.000
	Alt	108	2.11	.979			
M46	Üst	108	4.60	.579	214	16.528	.000
	Alt	108	2.50	1.187			
M51	Üst	108	4.65	.598	214	16.216	.000
	Alt	108	2.57	1.193			
M25	Üst	108	4.87	.354	214	15.836	.000
	Alt	108	2.75	1.345			
M29	Üst	108	3.75	1.051	214	4.807	.000
	Alt	108	2.92	1.438			
M31	Üst	108	4.61	.608	214	14.290	.000
	Alt	108	2.65	1.283			
M35	Üst	108	4.61	.667	214	14.572	.000
	Alt	108	2.59	1.275			
M36	Üst	108	4.39	.864	214	11.119	.000
	Alt	108	2.83	1.180			
M37	Üst	108	4.79	.652	214	12.878	.000
	Alt	108	3.00	1.286			
M43	Üst	108	4.86	.442	214	15.774	.000
	Alt	108	2.87	1.228			
M47	Üst	108	4.74	.585	214	15.695	.000
	Alt	108	2.60	1.289			
M52	Üst	108	4.94	.230	214	13.653	.000
	Alt	108	3.15	1.340			
M9	Üst	108	3.95	.879	214	14.341	.000
	Alt	108	2.05	1.057			
M12	Üst	108	2.88	1.306	214	6.830	.000
	Alt	108	1.78	1.050			
M16	Üst	108	3.37	1.180	214	9.801	.000

	Alt	108	1.83	1.123			
M27	Üst	108	4.39	.760	214	15.301	.000
	Alt	108	2.28	1.215			
M42	Üst	108	4.26	.768	214	15.672	.000
	Alt	108	2.25	1.088			
M49	Üst	108	4.25	.712	214	18.345	.000
	Alt	108	1.87	1.144			

Tablo 7 incelendiğinde, üst %27 ve alt %27'lik grupların puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin t değerlerinin 6,830 ile 18,574 arasında değiştiği ve $p < .01$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre, ölçeğin alt ve üst gruplarının birbirinden anlamlı derecede ayırt edebildiği söylenebilir. Ayrıca, ölçeğin cinsel eğitime yönelik tutumları ölçmede tutuma sahip olan ile tutuma sahip olmayana ayırt edebildiği, dolayısıyla ölçeğin iç tutarlığının yüksek olduğu yorumu yapılabilir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, ergenlerin (7, 8, 9 ve 10. sınıf öğrencileri) cinsel eğitime yönelik tutumlarını ölçebilecek, ayrıca geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış bir ölçme aracı geliştirmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmanın örneklemini; 7, 8, 9 ve 10. sınıflarda öğrenim görmekte olan 690 öğrenci oluşturmuştur. Ölçeğin geliştirilmesi ile ilgili gerekli sistematik süreç takip edilerek ölçekle ilgili çeşitli analizler gerçekleştirilmiştir.

Yapılan analizlerde cinsel eğitime yönelik tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik ile ilgili psikometrik özelliklerine bakılmıştır. Ölçeğin geçerliğini tespit edebilmek amacıyla yapı ve kapsam geçerliği incelenmiştir. Ölçme aracının kapsam geçerliği için uzman görüşüne başvurulmuştur. Yapı geçerliğini ortaya koyabilmek amacıyla ise açıklayıcı faktör analizi, ortaya çıkan sonuçlar üzerinden de elde edilen yapıyı doğrulayabilmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin taslak maddeleri (n=25) üzerinden yapılan açıklayıcı faktör analizi sonucunda, ortaya çıkan faktör yapısı ve bu faktörlerin içerdiği maddeleri gösteren bir model oluşturulmuştur. Bu modele göre; açıklanan toplam varyans, %56.56; faktör sayısı üç ve madde sayısı ise 25'tir. Yapıya göre; 10 maddeden oluşan birinci faktöre "farkındalık"; 9 maddeden oluşan ikinci faktöre "kaçınma"; 6 maddeden oluşan üçüncü faktöre ise "yönelme" şeklinde isimlendirme yapılmıştır. İsimlendirme yapılırken, maddelerin kapsamı ve özellikleri dikkate alınmıştır. Açıklayıcı faktör analizi ile oluşturulan bu modelin yapısı, yapı geçerliğinin belirlenebilmesi için doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum indeksi değerleri (RMSEA, GFI, AGFI, SRMR, NFI, CFI) incelendiğinde ortaya çıkan yapının genel anlamda kabul edilebilir düzeyde uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında, ölçek maddelerinin ölçülmek istenen özelliği ölçüp ölçmediğini belirleyebilmek amacıyla madde-toplam korelasyon değerlerine bakılmıştır. Elde edilen madde-toplam korelasyon değerleri .30'un üzerinde olduğundan, ölçek maddelerinin ölçme amacına uygun olduğu ifade edilebilir. Özetle; yapı ve kapsam geçerliği özellikleri göz önüne alındığında, üç faktörden oluşan cinsel eğitime yönelik tutum ölçeğinin geçerli bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir.

Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla Cronbach Alfa katsayısı değeri hesaplanmıştır. Ölçeğin tamamından elde edilen Cronbach Alfa güvenilirlik (iç tutarlık) katsayısı .96 olarak tespit edilmiştir. Ölçek faktörlerine yönelik hesaplanan Cronbach Alfa katsayıları farkındalık faktöründe .96; kaçınma faktöründe; .94 ve yönelme faktöründe .89 olarak hesaplanmıştır. Çokluk vd. (2014)' e göre 0.80 ile 1.00 arasındaki değerler yüksek derecede güvenilirliği göstermektedir. Bu bağlamda, ölçeğin yüksek bir güvenilirliğe sahip olduğu ifade edilebilir. Bu sonuçlar ölçeğin, ölçülmek istenen özelliği (cinsel eğitime yönelik tutum) güvenilir bir şekilde ölçebileceği şeklinde yorumlanabilir.

Literatür incelendiğinde, ergenlerin cinsel eğitime yönelik tutumlarının belirlenmesi ile ilgili Turhan (2015) tarafından tez çalışması kapsamında yapılan bir çalışma olduğu görülmüştür. Ancak, sözü edilen bu çalışma incelendiğinde örneklem grubunun sadece 9. sınıf öğrencilerinden oluşması, araştırmacının belirlediği sınırlı özelliklerden oluşması, doğrulayıcı faktör analizinde örneklem kullanımı hakkında yeterli bilgi içermemesi, "Cinsel Eğitimin Yararlarına İlişkin Görüşler" ve "Cinsel Sağlığa İlişkin Görüşler" olmak üzere iki alt faktörden oluşması ve cinsel eğitime dair diğer birçok faktörün bu araştırma kapsamında yer almaması gibi özellikler dikkat çekmiştir. Bu çalışma dışında da ülkemizde 12-17 yaş aralığındaki ergenlerin cinsel eğitime yönelik tutumlarını ölçmeye dönük herhangi bir ölçme aracı bulunmamaktadır. Bu nedenle,

bu çalışma kapsamında geliştirilen ölçeğin, ergenlerin cinsel eğitime yönelik tutumlarını ölçmede daha kapsamlı ve aynı zamanda geçerli, güvenilir bir şekilde ölçebileceği düşünülmektedir.

Ayrıca, bireyin gelişim alanları düşünüldüğünde cinsel gelişimin ve hatta bireyin kimlik gelişiminin sağlıklı ve bütüncül şekilde oluşturulabilmesinde gelişim alanlarına yönelik tutumlarının da önemli olduğu, bireyin gelişim alanları ile ilgili sahip olduğu olumlu tutumlarının da bu bağlamda önemli olduğu söylenebilir. Bu amaçla da geliştirilebilecek eğitimler ve çalışmaların etkili olabilmesinde tutumların bilinmesinin işlevselliği artırabileceği düşünüldüğünden de ölçeğin önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışma sonucunda geliştirilen ölçeğin gerek ergenlerle çalışan psikolojik danışmanlara ve ruh sağlığı uzmanları ile eğitimcilere, gerek konu ile ilgili ileride çalışma yürütecek araştırmacılara faydalı olabileceği düşünülmektedir. Bu ölçek kullanılarak ergenlerin, cinsel eğitime yönelik tutumlarının ve bu tutumları etkileyen faktörlerin (örn; aile, arkadaşlar, inanışlar, kültür vb.) neler olduğu belirlenebilir. Belirlenen bu faktörler doğrultusunda da çeşitli cinsel eğitim programları ve çalışmaları planlanabilir. Ayrıca, ileride yapılacak çalışmalarda ölçek farklı gruplarda uygulanabilir ve doğrulayıcı faktör analizi sonucu doğrulanan yapının başka çalışmalarla da doğrulanıp doğrulanmayacağı test edilebilir. Bu çalışmada gerçekleştirilememiş olan test tekrar test güvenilirliğine ve benzer ölçekler geçerliliğine bakılabilir. Ergenlerin cinsel eğitime yönelik tutumlarını etkileyen faktörler (kültür, arkadaşlar, sosyal medya vb.) dikkate alınarak genişletilmiş çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Acharya, D. R., Thomas, M., ve Cann, R. (2016). Validation of a questionnaire to measure sexual health knowledge and understanding (Sexual Health Questionnaire) in Nepalese secondary school: A psychometric process. *Journal of education and health promotion*, 5.
- Akduman, G. G., ve Cantürk, G. (2010). Cinsel istismara uğrayan çocuklara karşı tutum ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması (Üniversite öğrencileri örnekleme). *Adli Tıp Dergisi*, 24(2), 22-29.
- Aksu, G., Eser, M. T., ve Güzeller, C. O. (2017). *Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ile yapısal eşitlik modeli uygulamaları*. İstanbul: Detay Yayıncılık.
- Arkonacı, S. A. (2001). *Sosyal Psikoloji*. (2. Bsk.), İstanbul: Alfa Basım Yayım.
- Browne, M. W. ve Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. in K. A. Bollen & J. S. Long (Eds.), *Testing structural equation models* (pp. 136-162). Newbury Park, CA: Sage.
- Bryman, A. ve Cramer, D. (2002). *Quantitative data analysis with SPSS release 10 for Windows: A guide for social scientists*. Routledge.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 8(4), 470-483.
- Büyüköztürk, Ş. (2008). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Comrey, A. L. ve Lee, H. B. (2013). *A first course in factor analysis*. Psychology press.
- Çetin, S. A. ve Aslan, E. (2018). Validity and Reliability of the Turkish Version of the Sexual Satisfaction Scale for Women. *Sexuality & Culture*, 22(3), 881-893.
- Çetin, S. K., Bildik, T., Erermis, S., Demiral, N., Özbaran, B., Tamar, M. ve Aydın, C. (2008). Erkek Ergenlerde Cinsel Davranış ve Cinsel Bilgi Kaynakları: Sekiz Yıl Arayla Değerlendirme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(4).
- Çok, F., Gray, L. A. ve Ersever, H. (2001). Turkish university students' sexual behavior, knowledge, attitudes and perceptions of risk related to HIV/AIDS. *Culture, Health & Sexuality*, 3(1), 81-99.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları* (Vol. 2). Ankara: Pegem Akademi.
- DeVellis, R. F. (2017). *Scale Development: Theory and applications*. 4th edition.
- Doğuş, M., Aslan, C., Okyar, S. ve Kan, A. (2019). Braille (Kabartma) Yazıya Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(1), 271-295.
- Düzkanar, A. (2011). Cinsel Gelişim ve Cinsiyet Eğitimi. 21. *Ulusal Özel Eğitim Kongresi*. Gazimağusa Kıbrıs, (20-22 Ekim).
- Engel, K. S., Moosbrugger, H. ve Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness of fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8 (2), 23 - 74.
- Erol Ürsavaş, F. ve Karayurt, Ö. (2016). Adaptation of the Sexual Adjustment and Body Image Scale in Turkish Breast Cancer Women. *International journal of nursing knowledge*, 27(3), 162-169.
- Erkuş, A. (2012). Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Esen, E. ve Siyez, D. M. (2017). Cinsel sağlık eğitim programının 9. Sınıf öğrencilerinin cinsel sağlık bilgi düzeyler, ve tutumlarına etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, 32 (3), 560-580.
- Evcili, F. ve Gölbaşı, Z. (2017). Cinsel Sağlık Bilgi Testi: Geliştirme, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *ACU Sağlık Bil Dergisi*, 1:29-33
- Fisher, T. D. ve Hall, R. G. (1988). A scale for the comparison of the sexual attitudes of adolescents and their parents. *Journal of Sex Research*, 24(1), 90-100.
- Golbaş, Z., Evcili, F., Eroglu, K. ve Bircan, H. (2016). Sexual myths scale (SMS): development, validity and reliability in Turkey. *Sexuality and Disability*, 34(1), 75-87.
- Hendrick, C., Hendrick, S. S. ve Reich, D. A. (2006). The brief sexual attitudes scale. *Journal of sex research*, 43(1), 76-86.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni insan ve insanlar*. İstanbul: Evrim Yayınevi.

- Karaçam, Ö., Totan, T., Korkmaz, Y. B. ve Koyuncu, M. (2012). Hendrick Cinsel Tutum Ölçeği Kısa Formunun Türkçeye uyarlanması, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması/Turkish adaptation of the Hendrick Brief Sexual Attitudes Scale, validity and reliability study. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13(2), 138.
- Kan, A. ve Akbaş, A. (2005). Lise öğrencilerinin kimya dersine yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2).
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Koçak, G. ve Fıfıloğlu, H. (2010). Cinsel benlik şeması ölçeği'nin üniversite örnekleminde geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Klinik psikiyatri*, 13, 159-169.
- Özüdoğru, H. Y., Kan, A., Yaman, E. ve Uslu, L. (2018). Yerel halkın Suriyelilere yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(40/2), 115-140.
- Pallant, J. (2017). *SPSS Kullanma Kılavuzu: SPSS İle Adım Adım Veri Analizi*. Balcı, S ve Ahi, B (çev) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Pınar, G. (2008). Üniversite gençlerine yönelik geliştirilen cinsel sağlık ve üreme sağlığı eğitim programının etkinliği. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doğum-Kadın Hastalıkları Hemşireliği Programı Doktora Tezi*.
- Reis, M. H. D. A. ve Vilar, D. G. R. (2006). Validity of a scale to measure teachers' attitudes towards sex education. *Sex Education*, 6(02), 185-192.
- Siyez, D. M. (2010). *Ergenlerde Problem Davranışlar Okul Temelli Önleme Çalışmaları İle İlgili Uygulama Örnekleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Siyez, E. ve Siyez D. M. (2007). Ergenlerin Cinsel Yaşam Deneyimlerinin Bazı Psiko-Sosyal Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *Türk Üroloji Dergisi*, 33 (1): 56-63
- Sümer, Z. (2006). Sexual Knowledge and Behaviors of University Students: Are Students at Risk?. In *European Conference on Educational Research: Transforming Knowledge*. Education Line.
- Tavşancıl, E. (2018). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. (6. Baskı). Ankara: Nobel.
- Taylor, S. E., Peplau, L. A. ve Sears, D. O. (2007). *Sosyal Psikoloji*. (çev. Ali Dönmez). İstanbul: İmge Kitabevi.
- Tietjen-Smith, T., Balkin, R. ve Kimbrough, S. (2008). Development and validation of the sex education confidence scale (SECS). *Journal of Education and Human Development*, 2(2), 1-6.
- Turhan, O.N. (2015). *Ergenlerin cinsel eğitime yönelik tutumlarına ilişkin bir ölçek geliştirme çalışması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Uzun, Ö. (2015). *Zihin engelli ergen kız öğrencilerin cinsel eğitim alma sürecinde öğretmenlerin ve ailelerin karşılaştığı sorunların incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Yamazhan, T., Gökengin, D., Ertem, E., Sertüz, R., Atalay, S. ve Sertermd, D. (2007). Attitudes towards HIV/AIDS and other sexually transmitted diseases in secondary school students in Izmir, Turkey: changes in time. *Tropical doctor*, 37(1), 10-12.